

Spredte træk fra det gamle Ringe.

af Aage Jensen.

Det er med lokalhistorie som arkæologi, at begynder man først at grave i fortiden, kommer der stadig nye ting for dagens lys.

Ringe Museum og Det lokalhistoriske Arkiv har fået et værdifuldt bidrag til belysning af tiden mellem folketællingen 1. juli 1787 og frem til vore dage, da vi fik lov at låne Anders Larsens efterladte beskrivelser, ikke blot af hans egen slægt, men også om landbrugets udvikling og Rynkebygårdenes ejerforhold.

Anders Larsen var født i Rynkeby 22. december 1888 og søn af den kendte, midtfynske foregangsmand, sognefoged og gårdejer Lars Jørgen Larsen, der blandt meget andet var medstifter af Ringe Andelsmejeri og Ringe El-værk.

I modsætning til sin fader beskæftigede Anders Larsen sig ikke med offentlige hverv, men ofrede mange års arbejde på sin lokalhistoriske interesse.

Vil man forsøge at tidsfæste Ringes udvikling, er der tre årstal man hæfter sig ved, da de på afgørende måde ændrede hele udviklingen, og

det var udskiftningen 1794, byens brand 1844 og oprettelsen af Syd-fynske Jernbaner. Svendborg-Odense blev åbnet 1876, Fåborgbanen 1882 og Nyborgbanen 1897.

Anders Larsen havde en gammel bedstefader, der også blev konfirmeret i Ringe Kirke 14. april 1844, og af det meget omfattende materiale har vi lånt en lille beretning, hvor bedstefaderen fortæller om sine indtryk, da han om aftenen 5. maj 1844 gik ad landevejen fra Rynkeby til Ringe:

– Her ses kun de levende hegn og åbne grøfter ved begge sider. Ingen mølle, ingen gård og intet hus før det nuværende Odensevej 50, der var bygget 1837. Mulgavis lå „Gammel Guldhøj“ der også. Derefter en åben vandrønde, som dannede skel mellem Rynkeby og Ringe. Lidt tilbage trukket lå den nu udstykkede „Damgaard“. På Carl Albrechtsens hjørne lå et husmandsbrug, og der hvor dyrlægen boede, Rolighedsvej 3, et gammelt, stråtaget hus. Så kom Organistskolen, det i 1923 nedbrudte hospital foran kirken og dernæst

*De to Rynkeby-møller som de så ud i Anders Larsens barndom
i slutningen af forrige århundrede.*

intet før kroen og apoteket. Jo, gården i Overgade var netop under opførelse. Årstallet 1844 stod på gavlen.

Den egentlige by bestod af 5-6 gårde, kroen og nogle få huse. Alt var stråtekt.

Kromanden, der hed Hoffmann, havde været berider for Fr. d. 7., og som afslutning på en rideopvisning, blev der afbrændt fyrværkeri på marken øst for kroen. Derved skete katastrofen.

Raketter tændte ild i stråtagene, og hele byen brændte med undtagelse af en gammel gård, der lå på hjørnet af Algade og Vestergade. Den skulle netop brydes ned, da eje-

ren var i færd med at bygge den nye gård i Overgade. Han havde sikkert gerne set, at den gamle gård var brændt ned.

Ved gartneriet „Flora“ lå der i 1844 tre husmandshuse med 3-4 tdr. land til hvert. Byens branddam lå bag det gamle hospital, men hvad ville man i dag sige til, at der indtil 1908 lå en kostald foran museet med mødding ud til gaden, og møddingsvandet havde sit afløb i gadens rendesten?

– Såvidt Anders Larsen, men der var andre ejendomme i Ringe. Vi vil i det følgende prøve at skildre glemte træk fra det gamle Ringe, in-

den det ændredes fra et lille landsbysamfund til stationsby.

Vestergade 24 var rammen om byens ældste smedie opført 1785. Smeden havde sin bolig Vestergade 17-19, og på bagjorden lå en bybrønd, hvor konerne kom og vaskede deres tøj i medbragt bøgeaske. En udhulet granitsten var vaskebrædt, og den lå i mange år i læge J. Andreassens have.

Lammehauge ejede længe før udskiftningen 1795 en gård, der lå mellem Algades vestlige side og søen, og den blev delt i to.

„Damgaard“ blev bygget på jorden mellem Odensevej og Villavej. Det var en firlænget, bindingsværks- og stråtakst gård, hvor A. Skat Larsen i dag har sin autoforretning. Ved indkørslen fra Odensevej mellem nr. 5 og 7 stod et par granitpæle og to piletræer, og der gik en allé op til gården. Den ejedes i mange år af Peter Christensen, kaldet „Peter Amerikaner“, der blandt andet kørte droske for fabrikant A. Jørgensen, Reden, og senere for egen regning.

Der var ikke mange biler omkring år 1900, og de havde travlt, hvad en politirapport fra 24. april 1905 tyder på. Maskinmester A. Jørgensen af Ringe idømmes en bøde for ikke at have efterkommet gentagne påbud om at standse sin motor for kørende. Det overgik ikke „Peter Amerikaner“.

Den anden del af gården blev bygget på hjørnet af Nyborgvej og Lammehaugevejen, men den brændte og blev genopført som „Frue-lundsgården“.

Det resterende jordtilliggende fra den gamle Lammehaugegård blev 1784 fæstet af væver Peder Jørgensen, Rynkeby, og det var på en del af dette areal byens første sygehus blev bygget 1885. Væver Peder Jørgensen havde fæstet til 1824 og byggede hjørneejendommen Algade 28, der var byens første to-etages hus. Han åbnede her et udsalg af de vævede varer, han fremstillede.

Peder Jørgensen var oldefar på mødrene side til fru Henny Bjørnbak, og hendes forældre, barbermester Carl Nielsen og hustru, overtog kort før århundredskiftet ejendommen og indrettede barbersalon ud mod Kirkestien, mens fru Nielsen passede væveudsalget, indtil det senere blev nedlagt og omdannet til tobaksforretning.

Carl Nielsen begyndte i urmager og grisehandler Frandsens ejendom på hjørnet af Torvegade og Algade, så flytningen til nr. 28 blev en glædelig forandring. Han var en af byens meget betydelige skikkelser, der på mange områder var med til at præge byens udvikling. Han var således en årrække formand for Ringe Håndværker- og Industriforening, og den drivende kraft bag den store